

πλάνην ἀποκαλεῖν λέγεται· τὴν δ' ἀλήθειαν ὑπὸ τοῦ ἀνθρώπινου λόγου εὐρίσκεισθαι μόνου διὰ φιλοσοφίας, ἔν τινι ἑτέρῳ ἑαυτοῦ συγγράμματι· ἀποδεικνύναι, κ. τ. λ.

VI.

ΠΑΗΘΩΝΟΣ,

ἐκ τοῦ πρὸς τὰς Σχολαρίου ὑπὲρ Ἀριστοτέλους ἀντιλήψεις.

“ Ἐπειδὴ ” τὸ βιβλίον τῶν κατ' Ἀριστοτέλους « βλασφημιῶν καὶ ἐς ἡμᾶς ὀψὲ περιήλθεν. » Ἐγὼ μὲν οὐκ ὀψέ, ὡς γε σύ φῆς, ἀλλ' ὅτε τὸ πρῶτον ἠτήθην, εὐθύς ἔπεμψα. Σὺ δὲ³ τήνδε σου τὴν συγγραφὴν πάλαι συγγεγραφώς, καὶ πέμπειν κελευόμενος, πολλάκις τε τοῦτο κελευόμενος, τέως μὲν οὐκ ἔπεμψες· τελευτῶν δὲ, ἐπεὶ ἔκαμνες ἐπὶ τῷ μὴ πέμπειν καταγελώμενος, ἔπεμψας μὲν οὐδ' οὕτως, ἔφασκές γε μὴν πεπομφέναι ψευδόμενος· πρὸς γὰρ τοῖς ἄλλοις σοι κακοῖς καὶ τὸ ψεῦδος πρυχειρότατον. Καὶ νῦν ἦκεν ὡς ἡμᾶς ταυτὶ τὰ καλὰ συγγράμματα οὐ σοῦ πέμψαντος, ἀλλὰ τινων ἐκ-

1. Innuīt hoc verbo Scholarius ipsos de Legibus libros, sibi hanc fama tantum cognitos. Multa deinde omittimus, nihil ad rem nostram facientia.

2. Ex editione W. Gass, in opere cui titulus: *Gennadius und Plettho*, Vratislav. 1844, in-8°, pag. 54, sqq. collatis etiam, a nobis Par. 462 et Atheniensi codd.

3. Ed. σὺ δὲ δὴ, sed Par. et A. δὴ omittunt.

κλεψάντων ἑτῶν δι' ἰδίαν ἀγχίνοιαν κατεγνωκότων ἤκε δ' οὐχ ὀλόκληρα, ἀλλὰ καὶ τὰ ἐλθόντα ἰκανὰ ἐμφηναί σου τὴν ἀμαθίαν καὶ τῆς γε διανοίας τὸ σαθρὸν. Καί- τοι, εἰ μὲν ἐθάρρεις σου² τῇ συγγραφῇ, τί οὐκ ἔπεμψες; εἰ δὲ μὴ ἐθάρρεις, τί συνέγραφες ἐφ' οἷς³ ἔμελλες γέλωτα παρά γε τοῖς νοῦν ἔχουσιν ὀφλήσειν; Τί δὲ καὶ πεπομ- φέναι ἐψεύδου, μὴ πεπομφῶς, καὶ ταῦτα πρὸς οὓς ἤκι- στά σε ἐχρῆν ψεύδεσθαι, οὐδ' ἠσχύνου μέλλων αὐτίκα ἂν ῥᾶστα ἀλώσεσθαι ψευδόμενος;...

« Ἐνιοὶ δὲ⁴ καὶ εὐγνωμονέστερον ἀμφοῖν διακούσαν- «τες, συνῆψαν ἀμφω τὸ φιλοσόφω ταῖς γνώμαις, κ. τ. λ. » Σιμπλίκιος τοῦτο μόνος ποιεῖ, καὶ δῆλός ἐστι κατὰ τῆς Ἐκκλησίας αὐτὸ ποιῶν. Ἀποτεινόμενος γὰρ πρὸς τῶν τῆς Ἐκκλησίας τοὺς ἐν ὄνειδει προφέροντας τοῖς Ἑλλή- νων φιλοσόφοις τὴν πρὸς ἀλλήλους διαφωνίαν, αὐτοὺς μὲν φησιν ἐσχίσθαι ἐς μυρία κατὰ τῆς θείας ὑπεροχῆς, οὕτω γὰρ καὶ τῇ λέξει φησὶ, τοὺς δ' Ἑλληνας ἐς ταῦτο συμ- φέρεσθαι. Καὶ πειράται δὲ Ἀριστοτέλη Πλάτωνί τε καὶ Παρμενίδῃ συνωδὸν ἀποφαίνειν, κ. τ. λ....

« Τοὺς δὲ⁵ νῦν Πλάτωνος ἠττωμένους ἐν Ἰταλία, « οἷς φησὶ χαρίζομενος τὴν τοιαύτην πραγματείαν λα- «θεῖν ἐπὶ νοῦν, ἴσμεν τίνες εἰσὶ, κ. τ. λ. » Ἔδει καὶ τοὺς ἄνδρας τούτους τῆς πρὸς ἡμᾶς σου βασκανίας ἀπολαῦσαι, οἱ σου πολὺ καὶ σοφώτεροι τὰ ἐς πᾶσαν σο- φίαν καὶ τὴν γε διάνοιαν ὀξύτεροι. Σὺ γὰρ πρὸς τῇ κακο-

1. Confer Apostolii epistolam, infra, n^o X.

2. In libro edito verba σου τῇ συγγραφῇ — εἰ δὲ μὴ, male ommissa sunt, claudicante sic argumento. — 3. Ed. ὑφ' οἷς, sed recte ἐφ' οἷς suspicatus est doctus editor, quod et nostri codd. habent.

4. Pag. 55, ed. Gass. — 5. Ibid., pag. 55.

ηθεία και τὴν διάνοιαν ἀμβλὺς, ὅσα γε ἐκ τῆςδέ σου τῆς συγγραφῆς φαίνη, καὶ ἀμαθῆς¹, καὶ ταῦτα ἐν αὐτοῖς τοῖς Ἀριστοτέλους, ἐν οἷς δὴ σὺ καὶ εἶναι τις αὐχεῖς, ὡς προϊόντων σοὶ τῶν λόγων δῆλον ἔσται.... :

“ Ὅσοι δὲ² ἐν ἐσπέρα τῶν φιλοσοφίας δογμάτων γησιῶς ἐπεμελήθησαν, κ. τ. λ. ” Καὶ πότε σὺ ἢ τίσι τῶν γε ἐν ἐσπέρα ἐνέτυχες σοφῶν; Ὅν ἴσασι πάντες, ὅσοι δὴ ἐκεῖ ἡμῖν ἐπιδημοῦσι συμπαρῆσαν, φεύγοντα τὰς τῶν ἐκεῖ σοφῶν λεγομένων συνουσίας, ὅτου δὲ ἕνεκα δῆλον, ἵνα γὰρ μὴ πολὺ ὦν χείρων ἐλεγχθῆς ἢ οἷος σὺ βούλει δοκεῖν. Σὺ μὲν οὖν ἢ οὐδέσιν αὐτῶν ἐνέτυχες, ἢ εἴ τίσι καὶ ἐνέτυχες, οὐκ ἂν ἰκανὸς τῆς σοφίας αὐτῶν ἦσθα κριτής. Ἡμεῖς δὲ καὶ ἐνετύχομεν, καὶ οἷα τίς ἐστὶν αὐτῶν ἡ σοφία ἔγνωμεν. Εἰσὶ γὰρ δὴ σοῦ μὲν καὶ πολλῶ κρείττους, ἀκριβείας δὲ σοφίας οὐκ ὀλίγῳ λειπόμενοι· οἱ δὲ γενναϊότεροι αὐτῶν καὶ αὐτοὶ τῆς παρὰ σοφίαι αὐτοῖς σοφίας κατεγνωκότες εἰσὶ. Τοῦτο μὲν γὰρ Πέτρος ὁ Καλαυρὸς³, ἀμφοτέρων τε τῶν φωνῶν ἔμπειρος καὶ ἅμα κρίνειν τὰ τοιαῦτα οὐκ ἀδόκιμος, τοὺς γε παρὰ σοφίαι ἐς Ἀριστοτέλην ἔφη πρὸς με ὑπομνηματιστὰς πολὺ τῶν Ἑλλήνων λείπεσθαι ὑπομνηματιστῶν πρὸς γε τὴν τῆς διανοίας Ἀριστοτέλους σύνεσιν. Τοῦτο δ' Οὐῶν⁴, ἀνὴρ αὖ ἐν τοῖς σοφωτάτοις τῶν ἐκεῖ, προτείνας ἡμῖν χωρίου τινὸς ἑρμηνείαν, ἐκ δὲ τοῦ περὶ γενέσεως καὶ

1. P. ἐγκαταθείς pro ἀμαθῆς, mirum sane. — 2. Pag. 56, ed. Gass.

3. Hic est Pomponius Sabinus, gentilitatis et ipse postea propagator, tunc vero admodum juvenis, de quo plura nos in præf.

4. Hugo Bencijs, alias Hugo Senensis, medicus et philosophus suo tempore clarissimus, de quo docta est ad h. l. principis editoris annotatio.

φθοράς Ἀριστοτέλους βιβλίου τὸ χωρίον ἦν, καὶ φάσκων οὐκ ἀρέσκεσθαι τῇ ἐρμηνείᾳ, ἦν γὰρ οὐδ' ὑγιὲς οὐδὲν αὐτῆς, ἐπειδὴ τῆς παρ' ἡμῶν ὑγιούς ἤκουσεν, ἀπεδέξατό τε καὶ τῆς παρὰ σφίσι πολὺ δὴ ἔτι μᾶλλον κατέγνω. Πῶς οὖν οἱ μῆτε ἱκανῶς Ἀριστοτέλους συνιέντες, Πλάτωνος δὲ καὶ τῶν Πλάτωνος λόγιον καὶ παντάπασιν ἄπειροι, εἰ μὴ ὅσα Ἀριστοτέλους περὶ αὐτῶν ἀκούουσι κακουργοῦντός τε καὶ συκοφαντοῦντος τὰς δόξας, δίκαιοι ἂν εἶεν τοῖν ἀνδροῖν τούτοις κριταί; Τῷ γὰρ ὄντι τῶν πρὶν ἂν ἀμφοῖν μῦθον ἀκοῦσαι δικαζόντων ταῖς γε ψήφοις φαίνη σὺ ἰσχυριζόμενος, ἐπεὶ κάκει οἱ γε Πλάτωνος γεγευμένοι πολὺ τὸν ἄνδρα τούτον Ἀριστοτέλους προτιμῶσι. Φῆς δὲ καὶ Ἀβερρόνη ἡμᾶς συκοφαντεῖν¹, κ. τ. λ....

“Ὡστε² εἰ μὴ δι' Ἀριστοτέλη, οὐκ ἂν φυσικῆς φιλοσοφίας τὸ τῶν ἀνθρώπων μετεἶχε γένος.” Οὐδ' ἡμεῖς μεμφόμεθα Ἀριστοτέλει³ οὐθ' ὅτι συνέγραψεν, οὐτ' ἐφ' οἷς⁴ καλῶς συνέγραψεν· ἀλλὰ καὶ προτρεπόμεθα ἀναγινώσκειν τὰ βιβλία τῶν γε ἐν αὐτοῖς χρησίμων ἔνεκα, εἰδότες⁵ μέντοι ὡς συχνὰ ἐν αὐτοῖς καὶ φαῦλα ἐγκαταμέμικται... Ἐκεῖνο μέντοι σε πρὸς πολλοῖς ἄλλοις λανθάνει, ὅτι Πλάτων οὐχ ὡς οὐκ εἰδὼς τὰς ἐπιστήμας οὐ συνέγραψεν, ἀλλ' οὕτω Πλάτωνί τε καὶ πρὸ αὐτοῦ τοῖς Πυθαγορείοις δοκοῦν μὴ συγγράφειν τὰ τοιαῦτα, ἀλλὰ τοῖς ἐταίροις ἀπὸ φωνῆς παραδιδόναι... Παρα-

1. Ed. συκοφαντῶν.

2. Pag. 58, ed. Gass.

3. Ed. et codd. Ἀριστοτέλη. — 4. Verba οὐτ' ἐφ' οἷς κ. σ. non habet ed., sed habent codd. — 5. Ed. εἰδότες, sed codd. ut nos; et confer supra, pag. 288, lin. 6, sqq.

δίδωσι μὲν οὖν καὶ Πλάτων ὑπομνήματα ἅττα ἀρχῶν μόνον καὶ λογικῆς καὶ φυσικῆς καὶ ἠθικῆς καὶ θεολογίας, ἐφιλοσόφησέ τε οὐκ ἰδίαν ἑαυτοῦ σοφίαν τερμῶν¹, ἀλλὰ τὴν² ἀπὸ Ζωροάστρου διὰ τῶν Πυθαγορείων ἐς αὐτὸν κατεληλυθυῖαν. Πυθαγόραν γὰρ τοῖς ἀπὸ Ζωροάστρου συγγεγονότα ἐν τῇ Ἀσίᾳ Μάγοις ταύτην τὴν φιλοσοφίαν μετελθεῖν, ὃν δὴ Ζωροάστρην³ ἱστοροῦσιν ἄλλοι τε καὶ Πλούταρχος πεντακισχιλίοις τῶν Τρωϊκῶν γεγονέναι ἔτεσι πρεσβύτερον· εἴ τῳ δὲ τοῦτο οὐ πιστὸν, ἀλλ' οὖν παλαιότατος ἂν εἴη τῶν ὄλως ὀνομαζομένων σοφῶν τε καὶ νομοθετῶν πλὴν Μηνός⁴ τοῦ Αἰγυπτίου νομοθέτου τούτου οὐ σοφοῦ⁵. Ἐδέξαντο δὲ καὶ Αἰγυπτίων ἱερεῖς μάλιστα τὰ Ζωροάστρου τούτου δόγματα, καὶ εὐδοκίμου κατὰ γε τὰ δόγματα, ἐπεὶ ἀγιστείαις⁶ φαύλαις οὔσαις ταῖς ἀπὸ Μηνός, τέως ἐνέμενον, ἐφ' οἷς περ καὶ κατεγελῶντο. Ὡς δὲ ταύτην Πλάτων μετῆλθε τὴν σοφίαν τὰ ἀπὸ Ζωροάστρου ἔτι καὶ ἐς ἡμᾶς σωζόμενα λόγια δηλοῖ, συνωδὰ ὄντα ταῖς Πλάτωνος πάντη καὶ πάντως δόξαις. Πλάτων μὲν οὖν ἐν τοῖς διαλόγοις τοῖς αὐτοῦ ἀρχὰς μόνον καὶ⁷ φιλοσοφίας παραδούς αὐτὰ

1. *Suspiciatur doctus editor* τερμῶν, sed immerito, quum τέμνειν ὀδόν et similia satis nota sint: et sic A. τερμῶν, sed P. τέμνων.

2. Editor in codice suo non τὴν reperit, sed τῶν, unde ipse τὴν τῶν: nostri vero codd. ut nos.

3. De Zoroastre et Magis, ceterisque eos secutis vel non secutis, eadem prorsus atque iisdem prope verbis leguntur libro III de Leg. in Epinomide, p. 252, sq.

4. Ed. Μηνός, recte; sed omnes codd. μινός, neque hoc tantum loco, sed et de Legibus passim: confer. pag. 252 et ibi not. 11.

5. Ed. νομοθέτου τούτου σοφοῦ. At Pletho de Legibus, loc. cit. σοφίαν ipsi abjudicat; unde legendum apparet οὐ σοφοῦ, et sic nostri codd. — 6. Ed. ἀγιστείαις. — 7. A. καὶ non habet.

τὰ ἀναγκαιότατά τε καὶ περὶ τῶν μεγίστων, τὰ λοιπὰ εἶασε τοῖς ἐταίροις ἕκ τε τῶν ἀρχῶν τούτων, ἕκ τε ὧν αὐτοῦ διακηχέσαν, ἀναλαμβάνειν. Ἄλλ' Ἀριστοτέλης φαιτητῆς γεγωνῶς Πλάτωνι, καὶ ἔπειτα ὑπὸ σχήματι φιλοσοφίας σοφιστικὴν μετελθὼν, καὶ κενῆς δόξης ἐρασθεῖς, ἐπὶ τῷ ἰδίᾳ αὐτοῦ αἰρέσεως ἀρχηγέτης γενέσθαι τὰς μὲν ὑπὸ Πλάτωνος συγγεγραμμένας φιλοσοφίας ἀρχάς, ἕκ παμπόλλων ἐτῶν ἐς ἐκεῖνον κατεληλυθυίας, ἀνέτρεψέ τε καὶ διέφθειρεν· ἃ δ' ἀπὸ φωνῆς Πλάτωνος διήκουσεν, αὐτὸς συγγεγραφῶς, ἑαυτοῦ ἑποίησατο, συχνὰ καὶ ἐν αὐτοῖς ἀμαρτῶν... Ἐξηλέγχθη μὲν οὖν καὶ ὑπ' ἄλλων πολλῶν Ἀριστοτέλης, ἐφ' οἷς ἀμαρτάνει· ἐξεληλεγκται² δὲ καὶ ὑφ' ἡμῶν ἤδη οὐκ ἐπὶ πᾶσιν, ἀλλ' ἐπὶ τοῖς μεγίστοις μάλιστα. Ἐπεὶ δὲ σὺ ἠξιώσας ἀντιλαβέσθαι, ἡμεῖς καὶ ἐτι ἀμυνοῦμεν Πλάτωνί τε καὶ ἡμῖν αὐτοῖς, οὐδὲν φροντίσαντες ὧν σὺ ἡμᾶς δεδίττη, οὐ φείσεσθαι τῶν ἐς ἡμᾶς λοιδοριῶν ἀπειλῶν, ὅς γε οὐδὲν ἡμῶν πέφεισαι· οὐ γάρ σε Γοργῶ τινα οὔσαν ἴσμεν, ἀλλὰ Μορμῶ παιδί ἄττα δεδίττεσθαι θυμαμένην, οὐκ ἄνδρας λοιδοριῶν κρείττους. Ἦ γὰρ ἂν καὶ ἄξιοι τοῦ κακῶς ἀκούειν ἡμεν, εἴ τινα καὶ τοιοῦτου ἀνδρὸς λοιδοριῶν λόγον ἐποιούμεθα, ὅς γε οὐκ αἰσχύνῃ ἐπὶ γυναιίου πλεονεκτήματι, καὶ τούτου πορνιδίου τινὸς μέγα αὐχῶν. Ἐροῦμεν δ', ἃ ἐροῦμεν, οὐ πρὸς ἅπαν σου μῆκος τῶν λόγων, κ. τ. λ. . .

« Ἐν τῷ³ ἐπιχειρήματι τούτῳ τινὰς, τοὺς Χριστιανούς « ἡμᾶς, αἰνιττόμενος, ἐκ Μωσείως τὴν δόξαν ταύτην προ- « ειληφότας, σύμφωνόν που τῇ Χριστιανῶν πίστει καὶ

1. Ed. δι' ἑαυτοῦ, nos codices sequimur.

2. Ed. ἐξεληλεγκται, sed codd. et grammatici, ut nos.

3. Pag. 63, ed. Class.

“ αὐτὸν ἀποφαίνεται Ἀριστοτέλη. ” Εἰ μὲν τῇ Ἀρσενικῇ ἐκκλησίᾳ εἰσποιεῖς σαυτὸν, πρὸς γε ἐκείνους καὶ σὲ δὴ λέγω ἐκείνοι γὰρ ἦσαν οἱ τῷ Ἀριστοτέλους τοῦτω ἀξιώματι τῇ σφετέρᾳ ἀμύνειν πειρώμενοι δόξη... Εἰ δὲ σὺ σαυτοῦ τοῦτο τὸ ἀξίωμα καὶ τῆς Ἐκκλησίας ποιῇ, πάνυ ἔοικας, πρὸς τῇ ἄλλῃ σου ἀμαθίᾳ, καὶ ἀξιωματῶν τῶν τε τῇ Ἐκκλησίᾳ προσηκόντων, καὶ τῶν μὴ, φαῦλός τις εἶναι κριτής. .

“ Ὅς τοὺς ἐνθουσιασμοὺς¹ καὶ τὰς ἀποκαλύψεις διαβάλλειν καὶ πλάνην ἀποκαλεῖν λέγεται· τὴν δ’ ἀλήθειαν ὑπὸ τοῦ ἀνθρωπίνου λόγου εὐρίσκεσθαι μόνου διὰ φιλοσοφίας, ἐν τινι ἐτέρῳ ἑαυτοῦ συγγράμματι ἀποδεικνύει. ” Οἷδ’ ἐγὼ καὶ ἐνθουσιασμοὺς, οὐς δεῖ, καὶ λόγους ἀνθρωπίνους² προσίεσθαι, καὶ αὖ, οὐς οὐ δεῖ, καὶ ἐνθουσιασμοὺς καὶ λόγους οὐ³ προσίεσθαι· σὺ δ’ οὐδὲν ἄρ’ οἶσθα, πλὴν τοῦ διαβάλλειν τε καὶ βλασφημεῖν⁴....

1. Page 64, ed. Gass.

2. Ed. vocem ἀνθρωπίνους et quæ sequuntur usque ad σὺ δ’ οὐδὲν, omittit, et hæc tantum habet, καὶ λόγους οὐ προσίεσθαι, ubi οὐ, male huc e sequentibus illatum, suspectam ipsi editori visum est.

3. A. et P. ut nos, λόγους οὐ προσίεσθαι, sed μὴ pro οὐ scriptum malimus vel aliquid de constructione mutatum.

4. Hæc ad hunc locum Pletho, nec de gravissimo crimine quicquam aliud, homo prudens et cautus. Quæ multa sequuntur de Platonis et Aristotelis controversia, sponte, quia nihil ad rem, omittimus.

VII.

ΠΛΗΘΩΝΟΣ,

πρὸς τὸ ὑπὲρ τοῦ λατινικοῦ δόγματος βιβλίον.

Τὸ ὑπὲρ Λατίνων βιβλίον ἡμῶν ἤκον, ἀρχεται μὲν τοῦ τῆ σφετέρᾳ ἀμύνειν δόξῃ ἀπὸ τοῦ τὸν Πατέρα [τῆς] τοῦ [Υἱοῦ] προβολῆς ἢ προεπινοεῖσθαι. Ἐπὶ γοῦν³ ταύτῃ τῇ ὑποθέσει, καὶ ἀπὸ ταύτης ὀρμώμενοι, καὶ ὁ βούλονται οἶονται οἱ τὸ βιβλίον συνθέντες συμπεραίνειν, ταύτῃ ἀκολουθῶν καὶ τὸν Υἱὸν τῆς τοῦ Πνεύματος ὑπάρξεως ἀξιούντες προεπινοεῖσθαι· καὶ ἐντεῦθεν προσλαμβάνοντες⁴ καὶ τι ἀξίωμα, τῇ μὲν Ἑλληνικῇ θεολογίᾳ καὶ μάλα φίλιον, τῇ δὲ⁵ Ἐκκλησίᾳ πολεμιώτατον, ὡς ὧν μὲν⁶ αἱ δυνάμεις διάφοροι, καὶ αὐτὰ ἂν εἴη ταῖς οὐσίαις διάφορα, οἶονται δεῖν καὶ τὸν Υἱὸν⁷, ἅτε προεπινοούμενον τῆς τοῦ Πνεύματος ὑπάρξεως, κοινωνῆσαι τῷ Πατρὶ καὶ τῆς τοῦ Πνεύματος προβολῆς, ἵνα μὴ τῆς προβλητικῆς δυνάμεως οὐ κεκοινωνηκῶς, καὶ τῇ οὐσίᾳ διενέγκῃ. Καὶ οὗτοι μὲν οὕτω. Ἡμεῖς δὲ τὸ μὲν προτετάχθαι τὸν Υἱὸν τῆς τοῦ Πνεύματος ὑποστάσεως, οὐκ ἂν ἀπαξιώσαιμεν, τρίτου καὶ ὑπ' αὐτοῦ τοῦ⁸ Χριστοῦ ἐν τοῦ βαπτί-

1. Ined. ex codd. Par. 2045, 949, et codice A, id est, Atheniensi. Titulum ipsum dedimus qui in A. legitur.

2. Codd. τὸν πατέρα τοῦ προβολῆς προεπιν.

3. 949, γοῦν, ut nos; ceteri γάρ. — 4. Cod. 949, πρόσλαμβ.

5. A. δ' elidit. — 6. Cod. 949, μὲν omittit.

7. Cod. 2045, καὶ ταῦτα ἦν, et supra scriptum ταῦτόν: sed A. optime, καὶ τὸν υἱόν. — 8. A. τοῦ non habet.

ματος τῇ παραδόσει τοῦ Πνεύματος ἠριθμημένου. Τὴν δ' εὐλογιατὴν αἰτίαν καθ' ἣν ἂν τρίτον δέοι τὸ Πνεῦμα ἀριθμεῖσθαι, Λατῖνοι βούλονται ἂν σιγαῖσθαι· ἡμεῖς δὲ φαίμεν ἂν, ὡς ἐπειδὴ δύο προόδους τοῦ Πνεύματος ἐκ τῶν τῆς Ἐκκλησίας ἀρχῶν ἔστιν εὔρεϊν, τὴν μὲν τῆς ὑπάρξεως αὐτοῦ καὶ ὑποστάσεως αἰτίαν, τὴν δὲ πρὸς ἡμᾶς τε καὶ τὴν κτίσιν πεμπτικὴν¹. αὕτη δὲ² ἡ δευτέρα τοῦ Πνεύματος πρόδος, ὑπὸ τοῦ Υἱοῦ τε καὶ ἐκ τοῦ Υἱοῦ ἐν ταῖς τῆς Ἐκκλησίας ἀρχαῖς εὔρισκεται γιγνομένη· δέοι δ' ἂν³ τὸ πέμπτον πρὸς τὸ πεμπόμενον καὶ ἀξιώματι⁴ ἔχειν· διὰ τοῦτο καὶ τὸ Πνεῦμα μετὰ τὸν Υἱὸν τετάχθαι⁵ τῷ ἀριθμῷ, εἰ καὶ μὴ τῇ φύσει. Ὡς δὲ δύο τὰς τοῦ Πνεύματος προόδους ἐκ τῶν τῆς Ἐκκλησίας ἀρχῶν ἔστιν εὔρεϊν, αὐταὶ αἱ τοῦ Κυρίου δηλοῦσι φωναί, Ὅταν δὲ⁶ ἔλθῃ ὁ Παράκλητος ὃν ἐγὼ πέμψω ὑμῖν παρὰ τοῦ Πατρὸς, ἰδοὺ ἡ πρὸς ἡμᾶς πέμψις· τὸ Πνεῦμα τῆς ἀληθείας ὃ παρὰ τοῦ Πατρὸς ἐκπορεύεται, ἰδοὺ ἡ τῆς ὑποστάσεως πρόδος. Ἀλλὰ Λατῖνοι ταύτην⁷ τὴν κατὰ τὴν πρὸς ἡμᾶς πέμψιν πρόδον βούλονται μὲν ἂν σιγαῖσθαι, ἵνα μὴ τὰς τῶν πατέρων φωνάς, αἷς αὐτοὶ οἴονται ἐκ τοῦ Υἱοῦ δεικνύναι τὸ Πνεῦμα ἐκπορεύομενον, κατὰ ταύτην τὴν πρὸς ἡμᾶς πέμψιν ἐκλαμβάνοντες⁸, τῶν ἡμετέρων ἀναμφισβητήτων μαρτυριῶν ἀπορώσιν· οὐ δυνάμενοι δ' αὐτὴν ἀφανίσαι τε καὶ τῆς Ἐκκλησίας ἐξελεῖν, σμικρύνουσι, χρονικὴν τε καλοῦντες καὶ ὄψιγενῆ, καὶ

1. Cod. 2045, πεμπτικὴν, et sic infra non semel; sed A, et 949, πεμπτικὴν. — 2. A. δ' elidit, ubi 949, διὰ.

3. Codex 949, δέοι δ' αὐτό. — 4. A. ἀξιώματι.

5. Sane τέταχται legi oporteret, propter ὡς quod multo ante præcessit, nisi Noster anacolutho volens uteretur.

6. Cod. 949, δὲ non habet. — 7. Cod. 949, ταύτην μὲν τὴν.

8. Cod. 2045, ἐκλαμβάνων. A. ἐκλαμβανόντων, et sic 949.

τῷ τοῦ Θεοῦ Υἱῷ οὐ συναΐδιον. Ἄλλ' εἰ μὲν καὶ τὴν δημιουργικὴν δύναμιν ἐν τῷ Θεῷ οὐ συναΐδιον αὐτῷ εἶναι ἀξιόσους, μηδὲ τὴν ἐν τῷ Υἱῷ τοῦ Πνεύματος πρὸς τὴν κτίσιν πεμπτικὴν³ δύναμιν, συναΐδιον αὐτῷ ζήούντων εἶναι. Εἰ δ' ἐκεῖνο οὐκ ἂν φαῖεν, μηδὲ τοῦτο λεγόντων ἔχοντα δὲ τὸν Υἱὸν συναΐδιως⁴ ἐν ἑαυτῷ τὴν τοῦ Πνεύματος⁵ πρὸς τὴν κτίσιν πεμπτικὴν⁶ δύναμιν, εικότως καὶ τοῦ Πνεύματος προτετάχθαι τῷ ἀριθμῷ, τοῦ Πατρὸς οὕτω τε⁷ καὶ τοιαῦτα παράγοντος τὰ ἐξ αὐτοῦ⁸, ἵνα καὶ ἐν αὐτῇ τῇ Τριάδι τάξις τις⁹ ᾗ, ὡς οὐδοτιοῦν τῶν γε ἀριθμητῶν¹⁰, ὅτου ἂν τάξις ἀπειῆ, ἔξεν¹² καλῶς.

Τοῦτο μὲν οὖν, οὕτως ἐχέτω. Τὸ δ' ἀξίωμα ἐκεῖνο, τὸ, Ὅν αἱ δυνάμεις διάφοροι, καὶ αὐτὰ ἂν εἶναι¹³ ταῖς οὐσίαις διάφορα, πῶς οὐ τῇ Ἐκκλησίᾳ, ὡς γ' ἡμῖν ἀνωτέρω εἰρηται, πολεμιώτατον; Ἡ μὲν γὰρ Ἑλληνικὴ θεολογία¹⁴ ἔνα Θεὸν τὸν ἀνωτάτω τοῖς οὐσιν ἐφιστάσα, καὶ ἄταμον ἐν, καὶ ἔπειτα πλείους αὐτῷ παῖδας διδοῦσα, προύγοντάς τε ἄλλους ἄλλων καὶ ὑποδεεστέρους, οὓς καὶ ἄλλον ἄλλω αὐ μείζονι ἢ μείονι τοῦ παντὸς τοῦδε μέρει ἐφίστησιν, ὅμως οὐδένα αὐτῶν τῷ πατρὶ ἴσον, ἢ γοῦν¹⁵ παραπλήσιον ἀξιοῖ εἶναι. Καὶ γὰρ ἑτέρας τε ἅπαντας οὐσίας καὶ πολὺ ὑποδεεστέρας ποιεῖ, καὶ θεότητος ὡσαύτως. Πρὸς γοῦν τῷ¹⁶

1. 949, κέν. — 2. 949, τὴν omittit. — 3. Cod. 2045, πεμπτικὴν.

4. Cod. 949, συναΐδιως τὸν υἱόν. — 5. Idem, τῷ πνεύματι.

6. Cod. 2045, πεμπτικὴν. — 7. Cod. 2045, οὕτω καὶ, sine te, quod nobis A: dedit. — 8. Codd. αὐτοῦ. — 9. A. τις non habet, nec 949.

10. Cod. 2045, ἀριθμητικῶν. A. ut nos. — 11. Cod. 949, οὕτως.

12. A. ἔξει ἂν καλῶς. — 13. Cod. 949, εἴη.

14. Ab his verbis Pletho incipit sub Graecorum pallio suam falsam theologiam venditare.

15. Cod. 949, γοῦν omittit. — 16. Cod. 2045, τὸ, male pro τῷ.

παῖδάς τε τοῦ Θεοῦ καὶ θεοὺς καὶ ἄυτους, καλεῖν, ἔτι
 καὶ ἔργα αὐτοῦ Θεοῦ καλεῖ, οὐκ ἀξιοῦσα ἐπὶ γε²
 τοῦ Θεοῦ γεννήσεως δημιουργίαν διακρίνειν, ὅτι μηδὲ
 βουλήσιν φύσεως, ὅλως δὲ εἶπεῖν, μηδ' οὐσίας ἐνέργειαν³.
 Ἐτέρας δ' οὖν θεότητός τε καὶ οὐσίας ὑποδεστέρας τοὺς
 τοῦ ἀνωτάτω Θεοῦ παῖδας ἢ γε Ἑλληνικῆ θεολογία ποιεῖ,
 οὐδενὶ ἄλλω ἢ ἐκείνῳ ἐπεριδομένη τῷ ἀξιώματι, ὡς ὦν
 αἱ δυνάμεις διάφοροι, καὶ αὐτὰ ἂν εἴη ταῖς οὐσίαις διά-
 φορα, κρίνουσά τε μεγίστην δυνάμειος διαφορὰν τὴν τοῦ
 αὐτοῦ δι' αὐτό⁴ ὄντος πρὸς τὸ δι' ἕτερον ἤδη ὄν. Ἡ μέν-
 τοι Ἐκκλησία τοῦτο τὸ ἀξίωμα⁵ δηλῆ ἐστὶν οὐ προσιε-
 μένη. Οὐ γὰρ ἂν τὸν Υἱὸν τῷ Πατρὶ ἴσον, ἢ οὐσίας τῆς
 αὐτῆς, εἰ τὸ ἀξίωμα τοῦτο προσίετο, ἀπέφαινε. Πῶς γὰρ
 ἂν ὁ Πατὴρ τοῦ γε Υἱοῦ οὐ διάφορος εἴη τὴν δύναμιν,
 εἰ ὁ μὲν αὐτὸς δι' αὐτὸν δύναται τε εἶναι καὶ ἐστίν, ὁ δ'
 οὐκέτι αὐτὸς δι' αὐτὸν, διὰ δὲ τὸν Πατέρα ἐστίν· ἔτι δὲ,
 εἰ ὁ μὲν⁶ γεννητικὸς, καὶ ἴσου γεννητικὸς⁷, ὁ δ' οὔτε ἴσου,
 οὔτε οὐκ ἴσου γεννητικὸς, ὥστ' ἂν μηδὲ τῆς οὐσίας εἶναι
 τῆς αὐτῆς, εἰ ὦν αἱ δυνάμεις διάφοροι, καὶ αὐτὰ ἂν εἴη
 ταῖς οὐσίαις διάφορα; Ἀλλὰ Λατῖνοι μὴ ἀξιώματι τῇ γε
 Ἐκκλησία⁸ πολεμιωτάτω τὴν σφετέραν προπέτειάν τε καὶ
 καινοτομίαν συνιστάντων, ἀλλ' ἐκ τῶν τῆς Ἐκκλησίας
 ἀρχῶν τοῦτο πειράσθων δεικνύνχι. Εἰ δὲ μὴ οἰοί τ' εἶσιν,
 ἡμεῖς δὲ δαίξομεν οὐ ταῖς τῆς Ἐκκλησίας ἀρχαῖς συνω-
 δὸν ὄν αὐτοῖς τὸ καινοτόμημα.

1. Cod. 949, καὶ omittit. — 2. Cod. 2045, ἐπὶ τε, sed A. ἐπὶ γε.

3. Cod. 2045, ἐνέργειαν. — 4. Codd. δι' αὐτό.

5. Cod. 949, inversis verbis, δηλῆ ἐστὶ τοῦτο τὸ ἀξ. — 6. A. εἰ μὲν.

7. Cod. 949, tria verba καὶ ἴσου γενν. plane omittit.

8. Codd. τῆς γε ἐκκλ.